Μπροστά στη Μεγάλη Ύφεση

Του **Πάνου Κοσμά**

Τι φέρνει η κρίση του κορονοϊού στην οικονομία και την κοινωνία; Σε μια κατάσταση διαρκώς εξελισσόμενη και σε μεγάλο βαθμό ατυπική, εντελώς εύλογα οι εκτιμήσεις επικαιροποιούνται διαρκώς και άρα είναι παρακινδυνευμένες και χωρίς αξιώσεις μεγάλης ακρίβειας. Ωστόσο, υπάρχουν πλέον αρκετά δεδομένα για να αποπειραθούμε/διακινδυνεύσουμε κάποιες πρώτες εκτιμήσεις σε επίπεδο «τάξης μεγέθους», ικανές παρ' όλα αυτά να βγάλουμε τα πρώτα σημαντικά συμπεράσματα.

Για να προϊδεάσω τον/την αναγνώστη/στρια και σύμφωνα με μια παλιά καλή δημοσιογραφική συνταγή, σπεύδω να τα αναφέρω εισαγωγικά σε αδρές γραμμές: Το 2020 θα έχουμε βαθιά ύφεση στην ελληνική οικονομία, που σε ένα εννεάμηνο θα φτάσει περίπου στο 1/3 των απωλειών της περιόδου της ύφεσης 2009-2016! Το άμεσο κοινωνικό αποτέλεσμα θα είναι ότι η ανεργία και οι υπόλοιποι δείκτες «κοινωνικής δυστυχίας» θα εκτιναχτούν στα ύψη και οι εργασιακές σχέσεις θα απορρυθμιστούν πλήρως, προκαλώντας για δεύτερη φορά μέσα στην ίδια δεκαετία μια οξεία κρίση κοινωνικής αναπαραγωγής.

Η διάρκεια της κρίσης δημόσιας υγείας «καθοδηγεί» τις εξελίξεις

Η σχετικότητα και η έλλειψη ακρίβειας όλων των εκτιμήσεων ξεκινά κατ' αρχάς από το γεγονός ότι όλα εξαρτώνται από την εξέλιξη της κρίσης δημόσιας υγείας. Διότι απλούστατα απ' αυτή την εξέλιξη εξαρτώνται οι συνέπειες στην οικονομία και κατ' επέκταση στην κοινωνία.

Ως προς αυτό, λοιπόν, όλα τα διαθέσιμα στοιχεία οδηγούν στις εξής εκτιμήσεις:

- Όλες οι χώρες θα περάσουν αναγκαστικά από τουλάχιστον

δύο μήνες lockdown σε πρώτη φάση.

- Τα περιοριστικά μέτρα θα αρθούν σταδιακά και άρα η οικονομική δραστηριότητα, στο βαθμό που εξαρτάται από αυτά, θα επανέλθει επίσης σταδιακά.
- Το καλοκαίρι θα υπάρξει ανάπαυλα, αλλά ο ιός θα επανέλθει από το επόμενο φθινόπωρο σαν εποχικός ιός, καθώς μεγάλο ποσοστό των κοινωνιών δεν θα έχει νοσήσει στην πρώτη φάση.
- Το πρόβλημα θα αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά και οριστικά μόνο με την παραγωγή και μαζική διάθεση αποτελεσματικού εμβολίου, το οποίο δεν θα είναι διαθέσιμο πριν τους πρώτους μήνες του 2020.
- Ο ιός παραμένει ακόμη σε μεγάλο βαθμό άγνωστος όσον αφορά βασικά του χαρακτηριστικά. Ένα εξ αυτών, κρίσιμο για τις εξελίξεις των επόμενων μηνών, είναι πόσο διαρκεί η ανοσία απέναντι στον ιό στα άτομα που έχουν νοσήσει: λίγες βδομάδες, λίγους μήνες, ένα έτος, ισόβια; Από την -άγνωστη ακόμη- απάντηση στο ερώτημα αυτό εξαρτάται η ένταση και χρονική διάρκεια της δεύτερης φάσης της κρίσης το επόμενο φθινόπωρο-χειμώνα.

Με βάση τα δεδομένα αυτά, μπορούμε να διακινδυνεύσουμε μια πρώτη εκτίμηση: στο σύνολο του 2020, οι πραγματικές οικονομικές επιπτώσεις θα ισοδυναμούν με τουλάχιστον 3,5 μήνες lockdown. Είναι αυτά τα δεδομένα που εξηγούν γιατί η Λαγκάρντ δήλωσε πρόσφατα πως η Ευρώπη αντιμετωπίζει τον κίνδυνο για «κρίση επικών διαστάσεων».[(1)]

Προβλέψεις για την ύφεση στην ελληνική οικονομία

Ότι η κρίση του κορονοϊού θα προκαλέσει βαθιά ύφεση σε όλες τις οικονομίες, είναι πλέον ο κοινός παρονομαστής όλων των

εκτιμήσεων διεθνώς. Ωστόσο, οι εκτιμήσεις για το βάθος της ύφεσης ποικίλλουν. Καθώς το αντικείμενο αυτού του άρθρου είναι οι επιπτώσεις στην ελληνική οικονομία και κοινωνία, θα μείνουμε μόνο στις σχετικές με αυτό εκτιμήσεις χωρίς να επεκταθούμε στην εκτίμηση των συνεπειών της ύφεσης σε μεγέθη όπως δημοσιονομικό ισοζύγιο, πρωτογενές ισοζύγιο, κρατικό χρέος κ.λπ.

Η Τράπεζα της Ελλάδος (ΤτΕ) αποτόλμησε την πιο αισιόδοξη εκτίμηση μιλώντας για μηδενική ανάπτυξη το 2020 (ούτε ύφεση ούτε ανάπτυξη).[2] Η εκτίμηση αυτή ήταν προφανώς εντελώς πρόχειρη και επικοινωνιακής χρήσης και γι' αυτό έχει ξεπεραστεί από τα γεγονότα και «αχρηστευτεί».

Η πλέον πρόσφατη εκτίμηση του υπουργού Οικονομικών Χ. Σταϊκούρα μιλά για ύφεση 1 – 3%.[3] Είναι η πιο αισιόδοξη από τις υπάρχουσες σε αυτή τη φάση εκτιμήσεις και με εντυπωσιακή απόκλιση ανάμεσα στο άνω και κάτω όριό της (το άνω όριο αυξημένο κατά 300% σε σχέση με το κάτω). Το εντυπωσιακό είναι πως, στις ίδιες δηλώσεις, ο κ. Σταϊκούρας συμμερίζεται τις εκτιμήσεις περί καθίζησης-σοκ στην Ευρώπη 5-9%. Προφανώς πιστεύει ότι η ελληνική οικονομία θα αποδειχθεί «τίγρης της Μεσογείου» και θα αποκλίνει θετικά από όλη την υπόλοιπη Ευρώπη…

Η έμμεση εκτίμηση της Deutsche Bank, που προβλέπει ύφεση 24% στην ΕΕ σε τριμηνιαία βάση (στο δεύτερο τρίμηνο του έτους). Αυτό μεταφράζεται σε ύφεση 8% σε μηνιαία βάση.[4]

Η εκτίμηση της Morgan Stanley, που κάνει λόγο για ύφεση 5,3% σε ετήσια βάση.[5]

Μια έμμεση εκτίμηση της Κομισιόν, που μιλά για ύφεση 4,5% στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.[6] Δεν υπάρχει κανείς λόγος ώστε η ύφεση στην ελληνική οικονομία να κινηθεί χαμηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο – το αντίθετο. Από αυτή την άποψη, με όρους «τάξης μεγέθους» η εκτίμηση της Κομισιόν στην ουσία συμφωνεί

με την εκτίμηση της Morgan Stanley.
Μια ακόμη πιο έμμεση εκτίμηση του επικεφαλής του ευρωπαϊκού γραφείου του ΔΝΤ Πολ Τόμσεν, ο οποίος εκτιμά πως κάθε μήνας lockdown σημαίνει απώλεια περίπου του 3% του ΑΕΠ σε ετήσια βάση.[7]

Παραδέχεται, ωστόσο, εντελώς λογικά, ότι το 3% είναι «τάξη μεγέθους» και ότι δεν μπορεί να γίνει ακριβής εκτίμηση, αφού πρέπει να εξεταστεί συγκεκριμένα σε κάθε χώρα η έκταση του lockdown.[8]

Φυσικά, όλες αυτές οι εκτιμήσεις θα δοκιμαστούν «από τη ζωή» τους επόμενους μήνες, αλλά σαν σημείο εκκίνησης της ανάλυσής μας πρέπει να πάρουμε τις τρεις τελευταίες – για προφανείς λόγους.

Συγκεκριμένη εξέταση

Υπό το πρίσμα των παραπάνω προβλέψεων, πρέπει να επιχειρήσουμε μια πιο συγκεκριμένη εξέταση με βάση τους εξής συλλογισμούς:

Με βάση τις επίσημες ανακοινώσεις, η καραντίνα στην Ελλάδα θα διαρκέσει μέχρι τις 10 Μαΐου και μπορεί να παραταθεί μέχρι τις 31 Μαΐου. Αυτό σημαίνει 2-2,5 μήνες lockdown στην πρώτη φάση της κρίσης. Από τη σταδιακή άρση της καραντίνας, τις αναπόφευκτες αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις στο επόμενο τρίμηνο και την επάνοδο του ιού το φθινόπωρο-χειμώνα σε συνδυασμό με την εποχική γρίπη (οπότε θα υπάρξουν νέες επιπτώσεις) πρέπει να υπολογίσουμε συνέπειες ισοδύναμες με ενάμιση ακόμη μήνα lockdown. Συνολικά οι επιπτώσεις θα ισοδυναμούν με 3,5 μήνες lockdown με συντηρητικούς υπολογισμούς. Αν πιστέψουμε την εκτίμηση του Τόμσεν για 3% απώλεια στο ΑΕΠ για κάθε μήνα lockdown, οι συνολικές απώλειες θα ανέλθουν σε 10,5 μονάδες του ΑΕΠ σε ετήσια βάση.

Πρέπει ωστόσο να προσαρμόσουμε τον πολλαπλασιαστή του Τόμσεν στην ελληνική πραγματικότητα και τις ιδιαιτερότητές της.

Η πρώτη και σημαντικότερη εξ αυτών είναι ότι ο τουρισμός αντιστοιχεί στο 18% του ΑΕΠ, που μαζί με τα συναφή επαγγέλματα πλησιάζει το 30% του ΑΕΠ. Σε αυτή την ιδιαιτερότητα πρέπει να προσθέσουμε μια δεύτερη: ότι το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστικών εσόδων εισρέει το καλοκαίρι. Από αυτή την άποψη, ο σχετικός αρνητικός πολλαπλασιαστής από την πτώση του τουρισμού θα είναι για την Ελλάδα (όπως και για την Ιταλία και την Ισπανία) αυξημένος σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο και η επίπτωση στο ΑΕΠ μεγαλύτερη.[(9)] Τα προβλήματα με τον τουρισμό είναι πολλαπλά: ένα μέρος, το πρώιμο, της τουριστικής σεζόν έχει χαθεί ήδη ολοσχερώς (Απρίλιος, Μάιος και Ιούνιος), ο αριθμός αυτών που τον Ιούνιο θα προγραμματίσουν διακοπές θα είναι εξαιρετικά μειωμένος, εκτός από τον κορονοϊό ο τουρισμός θα πληγεί και από τη διεθνή ύφεση και τη συνακόλουθη μείωση των εισοδημάτων.
Το ΑΕΠ όμως στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας αιμοδοτείται προνομιακά από την εγχώρια κατανάλωση. Η Ελλάδα είναι πρωταθλητής στην Ευρώπη στους δείκτες «κοινωνικής δυστυχίας» (ανεργία και λοιποί δείκτες, βλέπε πίνακα 3). Η εγχώρια ύφεση θα βυθίσει την κατανάλωση, την ίδια στιγμή που η διεθνής ύφεση θα πλήξει τις εξαγωγές.

Γενικότερα, η Ελλάδα μειονεκτεί σαφώς σε σχέση με το μέσο όρο των χωρών-μελών της ΟΝΕ όσον αφορά την ευρωστία και ανθεκτικότητα του παραγωγικού της μηχανισμού.

Στον πίνακα 1 βλέπουμε ότι η Ελλάδα έχει μακράν τα πιο άσχημα στατιστικά στοιχεία σε βασικά οικονομικά μεγέθη, γεγονός που προσδιορίζει τον αντίστοιχα μικρότερο βαθμό «αντοχής» της στην κρίση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Βασικά εθνικά στατιστικά μεγέθη (2019)

Χρέος

	Δημ/κό έλλειμμα*	Κρατικό χρέος*	Ιδιωτικό χρέος*			Ανεργία**
			Σύνολο	Νοικ.	Επιχ.	
Γερμανία	-0,7	59,2	102,4	53,6	48,8	3,2
Γαλλία	-0,8	98,9	148,9	60	88,9	8,2
Ιταλία	-0,2	136,2	107,0	41	66	9,8
Ισπανία	0,0	96,7	133,5	59	74,5	13,7
.....						
Ελλάδα	0,0	175,2	115,3	56,5	58,8	16,3

*% του ΑΕΠ

**% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού, Ελλάδα: Δεκέμβριος 2019, λοιπές χώρες: Ιανουάριος 2020

Πηγή: AMECO (https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/indicators-statistics/economic-databases/macro-economic-database-ameco/ameco-database_en), Κομισιόν

Στην περίπτωση της Ελλάδας, λοιπόν, ο πολλαπλασιαστής του Τόμσεν θα πρέπει να αναπροσαρμοστεί προς τα πάνω, τουλάχιστον στο 3,5% μείωση του ΑΕΠ σε ετήσια βάση ανά μήνα lockdown. Αυτό σημαίνει, με βάση τους προηγηθέντες υπολογισμούς, ότι οι απώλειες στο ΑΕΠ θα ανέλθουν σε 12,25% σε ετήσια βάση.[10]

Τα κυβερνητικά μέτρα και η επίδρασή τους στο ΑΕΠ

Ποια θα είναι η αντίρροπη επίδραση των κυβερνητικών μέτρων; Τα μέτρα αυτά είναι τεσσάρων κατηγοριών: α) δημοσιονομικά μέτρα ενίσχυσης των επιχειρήσεων, β) δημοσιονομικά μέτρα ενίσχυσης κατηγοριών εργαζομένων και γ) μέτρα αναβολής ή διευκόλυνσης

στην εξόφληση δανειακών ή φορολογικών υποχρεώσεων, δ) παροχής ρευστότητας και φτηνού δανεισμού. Συγκεκριμενοποιήθηκαν ήδη τα μέτρα της πρώτης φάσης και έχουν δει το φως της δημοσιότητας τα μέτρα της δεύτερης φάσης που θα ανακοινωθούν τον Απρίλιο.

Τα μέτρα είναι τα εξής:

-Αναστολή καταβολής φόρων και εισφορών για επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα

-Επιστροφή προκαταβολής φόρου 1 δισ. ευρώ (με «ευκολίες» αποπληρωμής μετά την πάροδο της περιόδου ισχύος του μέτρου: περίοδος χάριτος, χαμηλότοκα κ.λπ.)

-Μείωση ΦΠΑ από 24% σε 6% για προϊόντα σχετικά με αντιμετώπιση κορονοϊού

-Μέτρα για τα επαγγελματικά ακίνητα και «ευκολίες πληρωμής» για ιδιοκτήτες ακινήτων

-Αποπληρωμή από την ΑΑΔΕ των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά

-200 εκατ. επιπλέον του ενταγμένου στον προϋπολογισμό κονδύλι για το υπουργείο Υγείας

-1 δισ. ευρώ για επιδότηση επιτοκίων ενήμερων επιχειρηματικών δανείων

-1,8 δισ. ευρώ από το ευρωπαϊκό επενδυτικό ταμείο (για χαμηλότοκα δάνεια και ενισχύσεις εργαζομένων)

-Πρόγραμμα εγγυήσεων (παροχή εγγυημένων από το Δημόσιο ή από ευρωπαϊκούς επενδυτικούς φορείς δανείων) ύψους 5,5 δισ. ευρώ.

-Παροχή έκτακτου βοηθήματος 800 ευρώ σε εργαζομένους επιχειρήσεων που πλήττονται από τον κορονοϊό, αλλά και σε δικηγόρους, γιατρούς, μηχανικούς κ.λπ.

Η ίδια η κυβέρνηση δεν έχει δώσει κάποια λεπτομερή κοστολόγηση των μέτρων, αλλά αφήνει την ενημέρωσή μας επ’ αυτού σε

δημοσιογραφικές εκτιμήσεις και πληροφορίες, που ανεβάζουν το συνολικό ύψος των δύο «πακέτων» (Μαρτίου και Απριλίου) σε 12-14 δισ. ευρώ. Ωστόσο, ας μη σπεύσουμε να εντυπωσιαστούμε: Το μεγαλύτερο μέρος από αυτά αφορά παροχή ρευστότητας με τη μορφή φτηνού δανεισμού. Ένα άλλο σημαντικό τμήμα τους αφορά την αναβολή ή τη διευκόλυνση εξόφλησης υποχρεώσεων, που όμως δεν διαγράφονται, άρα παραμένουν βραχνάς και θα επανέλθουν. (Στο τμήμα αυτό πρέπει να εντάξουμε και την αναβολή δόσεων τραπεζικών δανείων, που θα είναι κίνηση ανάγκης των τραπεζών). «Λεφτά στο χέρι», είτε άμεσα είτε έμμεσα, αφορούν μόνο τα μέτρα για το έκτακτο επίδομα των 800 ευρώ, την επιδότηση επιτοκίου σε επιχειρηματικά δάνεια, τα 200 εκατ. ευρώ επιπλέον στον προϋπολογισμό του υπουργείου Υγείας και την αποπληρωμή των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων του Δημοσίου (που είναι μεν «ζεστό χρήμα», δεν είναι όμως νέο μέτρο αλλά αποπληρωμή καθυστερούμενων οφειλών). Πόσο είναι το ύψος αυτού του ποσού; Δεν μπορεί να υπολογισθεί με ακρίβεια, αλλά δεν πρέπει να ξεπερνά τις 2,5 μονάδες του ΑΕΠ.

Στην πραγματικότητα, το μεγαλύτερο μπόνους προς τις επιχειρήσεις είναι η απαλλαγή τους από σημαντικό τμήμα του εργατικού κόστους με το κυβερνητικό μέτρο αναστολής των συμβάσεων και παροχής στις επιχειρήσεις του δικαιώματος να μειώσουν τον εργατικό μισθό (μειώνοντας αντίστοιχα το χρόνο εργασίας) στο 50%.

Η στοχοθεσία των μέτρων είναι σαφής: η αποφυγή των χειρότερων, δηλαδή μιας αλυσίδας χρεοκοπιών σε μη διαχειρίσιμη έκταση.

Ποια επίδραση αναμένεται να έχουν αυτά τα μέτρα στο ΑΕΠ; Αναγκαστικά, και σε αυτό το σημείο (και μάλιστα σε αυτό ακόμη περισσότερο) οι υπολογισμοί είναι «χοντρικοί» και κατά προσέγγιση. Σε καμία περίπτωση πάντως δεν μπορούν να εξασφαλίσουν μείωση των απωλειών στο ΑΕΠ μεγαλύτερη των 3 εκατοστιαίων μονάδων.

Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι η μείωση του ΑΕΠ στο σύνολο του 2020 θα «πατήσει» στο 9%. Πολύ δύσκολα πάντως θα

είναι μικρότερη του 8%. (θα) πρόκειται για απώλεια που αντιστοιχεί στο 1/3 των σωρευτικών απωλειών του ΑΕΠ στην οκταετία της ύφεσης 2009-2016, αλλά σε «συμπυκνωμένο» χρόνο 9 μηνών!!! Παίρνοντας μάλιστα υπόψη ότι ο προϋπολογισμός προέβλεπε αύξηση του ΑΕΠ 2,8% για το 2020, η απόκλιση από τους στόχους θα ανέλθει σε σχεδόν 12% του ΑΕΠ!

Προς νέα οξεία κρίση κοινωνικής αναπαραγωγής: επιστροφή στα «πέτρινα χρόνια»;

Μια τόσο βαθιά και απότομη («συμπυκνωμένη» σε χρόνο μικρότερο του έτους) ύφεση θα έχει αναπόφευκτα τρομερά αρνητικά αποτελέσματα σε όλο το φάσμα των δεικτών «κοινωνικής δυστυχίας» (ανεργία και διάφορες όψεις της φτωχοποίησης/εξαθλίωσης).
Στην κορύφωση της κρίσης κοινωνικής αναπαραγωγής την περίοδο των μνημονίων, το 2013, η ανεργία εκτοξεύτηκε στο τρομερό ποσοστό 27,5%. Ξεκινώντας από 7,8% το 2008, αυξήθηκε στα πρώτα 5 χρόνια της 7ετούς συνεχόμενης ύφεσης κατά 19,7 ποσοστιαίες μονάδες! Την ίδια χρονική περίοδο το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 23%.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Έτος		**ΑΕΠ**		**Ανεργία**
2008		234,8		7,8
2009		232,3		9,6
2010		221,4		12,7
2011		201,5		17,9
2012		192,5		24,5
2013		180,5		27,5
…….				
2019		188,7		16,3

Το 2019, προ της νέας ύφεσης, το ΑΕΠ είναι ακόμη πολύ χαμηλά,

σε επίπεδα μεταξύ του 2012 και του 2013 (188,7 δισ. ευρώ)! Αντίστοιχα, η ανεργία είναι λίγο κάτω από τα επίπεδα του 2011 (16,3%). Πρέπει όμως να πάρουμε υπόψη ότι στα χρόνια ύστερα από το 2014 μετανάστευσαν για να εργαστούν στο εξωτερικό 400.000 άτομα. Αν προσθέταμε αυτό τον αριθμό στο σημερινό αριθμό των ανέργων, η ανεργία θα βρισκόταν σήμερα λιγότερο από 3 μονάδες κάτω από τα επίπεδα του 2013, στο θηριώδες 24,9%! Αυτό δείχνει ότι η δυνατότητα του παραγωγικού μηχανισμού του ελληνικού καπιταλισμού να απορροφήσει την ανεργία είναι ουσιαστικά πολύ μικρή.

Τι θα συμβεί λοιπόν αν στον υπάρχοντα αριθμό των ανέργων προστεθούν, λόγω της βαθιάς και απότομης νέας ύφεσης, πάνω από 200.000 νέοι άνεργοι; Απλούστατα η ανεργία θα εκτιναχτεί πάνω από το 20%. Για παράδειγμα, με 200.000 νέους ανέργους, το ποσοστό θα αυξηθεί σε 20,6%. Με 250.000 νέους ανέργους θα αυξηθεί σε 21,7%. Με. Με ύφεση στο μέγεθος που προδιαγράφεται, η αύξηση του ποσοστού ανεργίας πάνω από το 20% είναι η ισχυρότερη πιθανότητα.

Εκτός της ανεργίας, όμως, υπάρχουν και οι άλλοι δείκτες κοινωνικής δυστυχίας. Μια ματιά στον πίνακα 3 μας δίνει κάποια επιπλέον ποιοτικά στοιχεία (επιβεβαιώνοντας ξανά τη μεγάλη απόσταση από τη Γερμανία αλλά και την πρωτιά της Ελλάδας σε σχέση με Γαλλία, Ιταλία).

Στο σύνολό τους, δίνουν σαφέστερη εικόνα για την έκταση της «κοινωνικής δυστυχίας» στην ελληνική κοινωνία πριν ενσκήψει η νέα κρίση και βαθιά ύφεση. Όπως είναι αναμενόμενο, όλοι αυτοί οι δείκτες θα επιδεινωθούν δραματικά.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Δείκτες κοινωνικής δυστυχίας

(δεδομένα για το 2018*)

	Ελλ.	Ιτ.	Ισπ.	Γαλ.	Γερ.

Ποσοστό ανεργίας[1]	16,3	9,8	13,7	8,2	3,2
Άτομα με σοβαρές υλικές στερήσεις[2]	16,7	8,5	5,4	4,7	3,1
Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας[2]	14,6	11,3	10,7	8,0	8,1
Άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού[2]	31,8	27,3	26,1	17,4	18,7
Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας[3]	13,6	6,2	5,4	3,8	1,4
Ποσοστό ανεργίας νέων 15-24[4]	39,9	32,2	34,3	20,7	6,2
Νέοι 15-24 εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης[4]	10,1	13,6	12,4	11,4	5,9

*Ανεργία, Ελλάδα: Δεκέμβριος 2019, λοιπές χώρες: Ιανουάριος 2020

1. Ποσοστό επί τοις εκατό στο σύνολο του οικονομικά ενεργού πληθυσμού

2. %του πληθυσμού

3. %του συνόλου των ανέργων, Νοέμβριος 2019

4. % του πληθυσμού αυτής της κατηγορίας

Πηγή: Έκθεση του Μηχανισμού Επαγρύπνησης 2019. Έκθεση της Κομισιόν προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, Στρασβούργο 17.12.2019 (c.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2019/EL/COM-2019-651-F1-EL–MAIN–PART-1.PDF)

Το συμπέρασμα αυτού του άρθρου είναι διπλό: Το 2020 θα είναι έτος οικονομικού και κοινωνικού σοκ: βαθιά ύφεση και νέα οξεία κρίση κοινωνικής αναπαραγωγής με εκτίναξη των δεικτών της ανεργίας και της «κοινωνικής δυστυχίας». Όλα αυτά χωρίς να συνυπολογίσουμε τις -βέβαιες- πολιτικές περικοπών εκ μέρους της κυβέρνησης (το μέτρο για τη μείωση χρόνου εργασίας-μισθών κατά 50% είναι μόνο η αρχή, ενώ η σημαντική αύξηση του κρατικού χρέους και η επάνοδος στα δημοσιονομικά ελλείμματα θα σηματοδοτήσουν γενικότερα την επάνοδο μνημονιακών πολιτικών – όπως και αν ονομαστούν).

Η Μεγάλη Ύφεση είναι μπροστά μας! Επείγει λοιπόν να συζητήσουμε πώς το εργατικό κίνημα, τα κινήματα αντίστασης και η Αριστερά θα αντιμετωπίσουν τις διαγραφόμενες αυτές εξελίξεις.

Σημειώσεις-παραπομπές:

(1) *https://www.tovima.gr/2020/03/27/finance/ee-adieksodo-stous-27-gia-to-corona-bond-meta-tin-arnisi-merkel/*

(2) *Παρασκευή 20 Μαρτίου, https://www.liberal.gr/economy/g-stournaras-mideniki-i-anaptuxi-tis-ellinikis-oikonomias-fetos/292882*

(3) *Πέμπτη 26 Μαρτίου, https://www.capital.gr/oikonomia/3440793/x-staikouras-se-ufesi-1-3-buthizetai-fetos-i-ellada-kathizisi-sok-5-9-stin-europi*

(4) *Τετάρτη 18 Μαρτίου, https://www.capital.gr/oikonomia/3438558/deutsche-bank-blepei-bathia-pagkosmia-ufesi-sto-a-examino-boutia-24-sto-aep-tis-eurozonis*

(5) *Δευτέρα 23 Μαρτίου, https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/236436_senaria-tromoy-gia-tin-elliniki-oikonomia*

(6) *Τρίτη 24 Μαρτίου, https://www.capital.gr/oikonomia/3440210/porisma-komision-i-krisi-ugeias-tha-paratathei-eos-tis-arxes-iouniou-i-kai-perissotero-ufesi-4-5-fetos-stin-europi*

(7) *Δευτέρα 30 Μαρτίου, https://www.capital.gr/oikonomia/3440210/porisma-komision-i-krisi-ugeias-tha-paratathei-eos-tis-arxes-iouniou-i-kai-perissotero-ufesi-4-5-fetos-stin-europi*

(8) *Καθώς και άλλοι παράγοντες, προσθέτουμε εμείς, όπως τα χαρακτηριστικά της οικονομίας και η συγκριτική ευαλωτότητα των κλάδων που πλήττονται από την καραντίνα.*

(9) *Στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες ο τουρισμός κατανέμεται περισσότερο ισόρροπα σε όλη τη διάρκεια του έτους.*

(10) *Ότι ο πολλαπλασιαστής του Τόμσεν είναι υποεκτιμημένος σε σχέση με την Ελλάδα, μπορεί να φανεί και από τον εξής απλό υπολογισμό: 3% απώλεια στο ΑΕΠ σε ετήσια βάση σημαίνει 12% ύφεση σε μηνιαία βάση, ποσοστό καταφανέστατα πολύ χαμηλό σε συνθήκες lockdown, όταν όλες οι εκτιμήσεις διεθνώς κάνουν λόγο για μηνιαίες απώλειες στο ΑΕΠ από 17 έως 24% σε τέτοιες συνθήκες.*